

Konvertiti zo židovstva: Svätá Terézia z Avily

Branislav Krasnovský

12. júla 2021 ✝ Cirkev ✝ Konvertiti

Svätá Terézia z Avily, vlastným menom Teresa de Cepeda y Ahumada sa narodila 28. marca 1515 v španielskom meste Ávila a umrela 4. októbra 1582 v meste Alba de Tormes. Pochádzala zo židovskej rodiny a stala sa najvýznamnejšou španielskou mystičkou a reformátorkou karmelitánskeho rádu. Pápež Pavol V. ju blahorečil 24. apríla 1614 a už 12. marca 1622 ju pápež Gregor XV. svätorečil. Jej sviatok sa slávi dňa 15. októbra. Pápež Pavol VI. menoval sv. Teréziu z Avily, ako prvú ženu, dňa 29. septembra 1970 učiteľkou Cirkvi. Dnes poznáme štyri učiteľky Cirkvi: sv. Teréziu z Avily, sv. Hildegardu z Bingenu, sv. Katarínu Sienskú a sv. Teréziu z Lisieux.

Atribútmi sv. Terézie z Avily sú písmená IHS, anjel s ohnivým šípm, ktorý prebodáva jej srdce a holubica. Je patrónkou Španielska, Chorvátska, mexického arcibiskupstva Ávila, mesta Alba de Tormes a Neapola. Je takisto patrónkou všetkých karmelitánskych spoločenstiev.

Zdroj: wikimedia commons

Rodičia sv. Terézie z Avily boli rytier Alonso Sanchez de Cepeda a Beatriz d'Avila y Ahumada, starí rodičia z matkinej strany boli židovského pôvodu. V Španielsku na sklonku 15. storočia vrcholila reconquista (oslobodenie Španielska spod maurskej nadvlády, začala v roku 711 a skončila sa v roku 1492), kedy sa podarilo katolíckemu kráľovskému páru Ferdinandovi Aragónskemu a Izabele Kastílskej oslobodiť spod moslimskej nadvlády aj Granadu, ležiacu na juhu Španielska. Porážka moslimov priniesla so sebou pohyb v radoch španielskeho obyvateľstva, moslimovia a židia, ktorí odmietali prijať kresťanstvo museli postupne zo Španielska odísť, pričom španielska inkvizícia bedlivo sledovala najmä moslimských a židovských konvertitov, z ktorých sa mnohí stali katolíkmi len naoko.

Katolícka konverzia u predkov sv. Terézie z Avily bola však úprimná. Jej matka, Beatriz d'Avila y Ahumada vychovávala svoju dcéru v katolíckej zbožnosti. Terézia už v mladom veku čítala životopisy svätých a vo veku sedem rokov utiekla aj so svojím bratom Rodrigom z domu, pretože chcela ako mučeníčka umrieť pri christianizácii Maurov na severoafrickom kontinente. Za mestskými hradbami však súrodencov našiel ich strýko, ktorý ich oboch vzal späť domov. Keď sa súrodenci nemohli stať mučeníkmi, aspoň doma si teda postavili chyžky z kamenia a halúz a hrávali sa na mníchov a mučeníkov.

V roku 1531 ju zaviedol otec do kláštora augustiniánok v Avile na výchovu a vzdelanie. V kláštore Terézia čítala listy sv. Hieronyma o zasvätenom živote a mravnosti a v roku 1535 v nej dozrelo rozhodnutie vstúpiť do kláštora karmelitánok v Ávile, a v roku 1536 aj prijala rehoľné rúcho. V tom istom roku sa jej dostala do rúk kniha španielskeho františkána Francisca de Osuna *Abecedario espiritual* (Abeceda spirituality), ktorá významným spôsobom ovplyvnila jej duchovné formovanie (touto knihou sa nechal o niečo neskôr inšpirovať aj zakladateľ jezuitov, sv. Ignác z Loyoly).

El Greco, *Francisco de Osuna*

zdroj: wikimedia commons

V roku 1537 Terézia vážne ochorela – sužovali ju bolesti hlavy, krče v hrudi, choroba srdca, žalúdok, mala silnú horúčku. Lekári jej nevedeli nijako pomôcť. Dňa 15. augusta 1537 stratila vedomie a lekári si už mysleli že je mŕtva, takže jej dali vykopať hrob. No po štyroch dňoch sa prebrala, tri roky však bola čiastočne ochrnutá. Jej telesný stav sa zlepšil až v roku 1540, duševne však trpela aj naďalej, pretože precítila hrôzu hriechu v každej jeho podobe a trápilo ju, aké veľké množstvo duší nedosiahne večnú spásu.

Nie všetci však vnímali umŕtvovanie sv. Terézie z Avily pozitívne. Aj podľa viacerých prísnych španielskych teológov totiž presahovalo umŕtvovanie sv. Terézie z Avily obvyklú mieru. Terézia dokonca dospela do štádia, že sa prestala stretávať s ľuďmi, pretože kvôli svetským záležitostiam sa nedokázala sústrediť na modlitbu a meditáciu.

Jej spovedník sv. Francisco Borgia jej bol oporou a podporoval ju v jej snahách. V roku 1559 sa mu priznala, že sa jej zjavil Náš Pán Ježiš Kristus, Kristove zjavenia mala sv. Terézia z Avily približne dva roky. Pri jednom z extatických stavov sa jej zjavil jeden zo serafínov – prebodol jej rozžeravenou špičkou zlatej kopije srdce, čo spôsobilo sv. Terézii duchovnú a telesnú bolesť, rada ju však prijala. Spomienka na túto udalosť bola takisto zdrojom inšpirácie pre jej ďalší život, cez utrpenie sa chcela dostať bližšie ku Kristovi.

Ona sama neskôr okomentovala túto udalosť nasledovnými slovami: „*Videla som, že serafín drží v ruke zlatú kopiju, na ktorej špici som videla malý oheň. Bodol ma do srdca a zdalo sa mi, že mi prebodol aj vnútornosti. Keď kopiju vytiahol, nechal ma v ohni veľkej Božej lásky. Cítila som veľkú, zároveň však sladkú intenzívnu bolesť... Pane necháš ma trpieť, alebo zomrieť?*”

Slová z knihy sv. Terézie z Avily inšpirovali významného barokového umelca Gianlorenza Berniniho, ktorý následne v rímskom kostole Maria della Vittoria vytvoril sochu Extáza sv. Terézie z Avily.

Gianlorenzo Bernini, *Extáza sv. Terézie z Avily*

zdroj: wikimedia commons

Svätá Terézia z Avily patrí k vrcholom katolíckej mystiky. Jej mystika a mystické predstavy sú však veľmi náročné a veľmi vzdialené od predstáv dnešných liberálnych a modernistických biskupov, kňazov a veriacich, ktorí vieru vnímajú v modernistickom tolerantnom opare infantilnej všeobjímajúcej lásky, ktorá vedie týchto nešťastníkov dokonca až k tomu, že vnímajú pozitívne podávanie Eucharistie na ruku.

Vo svojej mystike sv. Terézia z Avily venovala pozornosť spôsobom vzostupu ľudskej duše k Bohu. Prvým stupňom približovania sa duše k Bohu je zbožná kontemplácia a koncentrácia predovšetkým na Kristove utrpenie a formy pokánia, ktoré musí duša, túžiaca priblížiť sa k Bohu, vykonávať.

Druhým stupňom je modlitba ticha, pri ktorej sa má ľudská vôľa stratiť v Božej vôli na základe nadprirodzeného stavu, darovaného Bohom. Tretí stupeň má už čiastočne extatický charakter, duša sa ponára do Božej lásky, štvrtý stupeň je už plne extatický. Extáza môže trvať až pol hodinu, človek sa po prebudení z extázy ocitá v slzách. Podľa svedkov, ktorí žili v blízkosti sv. Terézie z Avily, ona sama dokázala v štvrtom extatickom stupni aj levitovať.

V roku 1560 mala videnie pekla. To v nej vzbudilo hrôzu, o svojom videní pekla napísala toto:

„Jedného dňa som bola náhle prenesená do pekla, bez toho, aby som vedela ako. Bolo to veľmi krátke videnie, ale zdá sa mi, že naň nebudem môcť zabudnúť, aj keby som žila mnoho rokov. Vchod sa mi javil ako veľmi dlhá a tesná podzemná chodba, podobná nízkej, temnej a úzkej peci; podlaha bola samé páchnuce bahno a plná hnusných plazov. V pozadí v stene bola vykopaná akási dutina ako výklenok a cítila som, ako som bola do neho zatvorená. To, čo som vtedy vytrpela, presahuje všetku ľudskú predstavivosť, ani sa mi nezdá možné nejako to len i naznačiť, pretože sú to veci, ktoré sa mi nedajú opísať. Cítila som v duši oheň, ktorý

nedokážem opísať, zatiaľ čo neznesiteľné bolesti trýznili telo. Vo svojom živote som ich zakúsila veľmi mnoho; ba aj tie najťažšie, akými podľa lekárov môže niekto na zemi trpieť, pretože všetky moje nervy stuhli, takže som bola celá skrútená, a to nehovorím o mnohých iných utrpení rôzneho druhu, ktoré mi spôsobil zlý duch. Nemenej sa s tými nedajú ani porovnať, zvlášť ak si pomyslím, že tá trýzeň mala byť bez konca a bez akejkoľvek úľavy. Avšak aj to bolo ničím proti smrteľnému zápasu duše. Bol to drvivý útlak, úzkosť, hlboký smútok, taká živá a zúfalá bolesť, že neviem, ako to mám vyjadriť. Zostala som zdrvená strachom, a som ešte aj teraz, keď to píšem, hoci už uplynulo takmer šesť rokov, takže na mieste trniem strachom. Od tej doby, ako vravím, nebolo žiadne trápenie, ktoré by sa mi nezdalo ľahké v porovnaní s jediným okamžikom, aký som vytrpela tam. Z tohto videnia sa vo mne zrodil veľký zármutok nad stratou toľkých duší...”

Sv. Terézia z Avily následne reformovala karmelitánky. Vyžiadala si z Ríma, aby mohla založiť dom, v ktorom by bola oživená pôvodná stredoveká prísnosť. 24. augusta 1562 tam vstúpila Terézia s tromi spoločníčkami. Pred obrazom Panny Márie si vyzula topánky a obula si hrubé španielske papuče, aby vstúpila do nového kláštora ako bosá karmelitánka. Tam potom obliekla seba i svoje sestry do hrubého rúcha a prijala meno Terézia od Ježiša.

V kláštore zaviedla veľmi prísne pravidlá. Žiadna rehoľníčka nesmela mať majetok. Karmelitánky chodili bosé, odeté v hrubom drsnom rúchu. Ako posteľ im slúžila doska so slamníkom. Jedli dvakrát denne, mäso zo svojho jedálneho vynechali, vonkajší svet nemal do kláštora prístup. Sestry sa sústredili v prvom rade na modlitbu.

Svätá Terézia z Avily však nesmierne dráždila vlažných rehoľníkov a kňazov, ktorí sa ju snažili očierniť nielen pred španielskym kráľovským dvorom, ale aj pred pápežom. Avšak pápež Gregor XIII. sa postavil na stranu bosých karmelitánok a k Svätej Terézii z Avily sa čoskoro pripojil aj sv. Ján z Kríža (takisto konvertita zo židovstva), ktorý založil viacero mužských kláštorov bosých karmelitánov, bol spovedníkom sv. Terézie z Avily a jej bosých karmelitánok. Sv. Ján z Kríža takisto dosiahol vysoký stupeň mystických zážitkov – sv. Terézia z Avily, sv. Ján z Kríža, sv. Apoštoli sú dôkazom, že katolíci zo židovstva môžu patriť k tomu najlepšiemu v katolíckej Cirkvi, preto je obrovská škoda, že väčšina židov Nášho Pána Ježiša Krista odmietla.

Sv. Ján z Kríža (St Juan de la Cruz)

Sv. Terézia z Avily zomrela 4. októbra 1582 po krátkej a ťažkej chorobe v Albe, v kláštore, ktorý sama založila. Sama však vedela už osem rokov pred svojou smrťou o tom, kedy príde hodina jej odchodu zo sveta, pretože jej to Boh zjavil v mystickom zážitku. Pochovali ju v Albe a pri jej hrobe sa stalo množstvo zázrakov. Keďže si 4. októbra pripomíname sv. Františka z Asissi, posunuli jej sviatok na nasledujúci deň. V roku 1582

sa však uskutočnila reforma gregoriánskeho kalendára, do kalendára sa pridalo 10 dní, po 4. októbri nasledoval 15. október, takže na tento deň sa teda definitívne určil sviatok sv. Terézie z Avily.

Svätá Terézia z Avily je autorkou viacerých katolíckych spisov. Tieto písala spočiatku pre potreby spolusestier, aby ich naučila ako sa správne modliť a žiť v rehoľnej dokonalosti, neskôr sa však stali sprievodcom zbožných duší v kontemplácii a na ich ceste k Bohu.

Spisy sv. Terézie z Ávily

– *Život (La vida*, pred rokom 1567) – vlastný životopis.

– *Cesta k dokonalosti (Camino de perfección*, pred rokom 1567) – výklad o modlitbe, najširšiu pozornosť venuje sv. Terézia z Avily modlitbe Otčenáš.

– *Vnútorň hrad (El castillo interior* alebo *Las Moradas*, pred 1577) – veľmi dôležitý mystický spis, v ktorom sv. Terézia z Avily prirovnáva dušu človeka k hradu so siedmimi miestnosťami, ktoré musí človek prejsť, aby sa dokázal s Bohom spojiť na tej najvyššej mystickej úrovni.

– *Nad Veľpiesňou*– spis začínajúci ako výklad k biblickej knihe Pieseň Piesní (známa aj ako Pieseň Šalamúnova). Pieseň Piesní popisuje alegorický vzťah medzi Bohom (ženích) a Izraelom (nevestou). Podľa katolíckej teológie sa táto alegória týka vzťahu Ježiša Krista a katolíckej Cirkvi.

– *Kniha o zakladaní (Libro de las fundaciones)* – v tejto knihe sv. Terézia z Avily opísala svoje skúsenosti pri zakladaní reformovaných karmelitánskych kláštorov. Keďže nie som žiadny mystik, táto kniha mi je svojou racionalitou a faktami zo spisov sv. Terézie z Avily najbližšou knihou (celkovo je podľa môjho názoru mystické dielo sv. Terézie z Avily veľmi náročné na čítanie; jej mystické spisy, úprimne povedané, prevyšujú moje chápanie a skúsenosti).

– *Listy sv. Terézie z Avily* – sv. Terézia z Avily napísala takmer 15-tisíc listov, zachovalo sa niekoľko stoviek listov, ktoré sú preložené do angličtiny či španielčiny. Okrem toho sv. Terézia z Avily napísala aj 31 básní, z ktorých niektoré sú preložené do češtiny (Černý Václav: *Kéž hoří popel můj: z poezie evropského baroka*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1967. 280 s. (Preklad básní sv. Terézie je na str. 9–11).

Svätá Terézia z Avily nosila so sebou neustále sošku Jezuliatka, čo bolo možné vidieť aj v seriáli Terézia od Ježiša (Teresa de Jesús), ktorý začal vznikať v roku 1984. Režisérom filmu bola Josefina Molina, v role sv. Terézie sa predstavila španielska herečka Concha Velasco. Seriál bol mimoriadne obľúbený nielen v Španielsku, ale aj vo Francúzsku a Taliansku a všetky diely sa nachádzajú na Youtube.com.

Osobne však dávam prednosť čiernobielemu filmu *Santa Teresa de Jesus* z roku 1961, ktorý režíroval Juan de Orduña, pretože v roku 1961 ešte žil Franco a katolicizmus bol v Španielsku podstatne životaschopnejší ako v roku 1984. Navyše tento film (z roku 1961) už stihli skritizovať aj katolícki liberáli, takže je to určite dobrý film. ☒Film na Youtube.com je v španielčine, kto teda nevie po španielsky, nebude mať plnohodnotný zážitok. Záujemcovia o film si ho môžu pozrieť tu: <https://www.youtube.com/watch?v=0aY44SYNFIA>. Film sa však od 90. rokov nachádza aj v databáze portálu – <https://www.csfd.cz/film/202900-teresa-de-jesus/galerie/plakaty/>, takže je možné si ho zakúpiť alebo stiahnuť aj s českými titulkami.

Zdroj: csfd.cz

Svätá Terézia z Avily je tiež autorkou viacerých známych citátov, z ktorých niektoré vyberáme:

- *Milovať znamená byť pripravený uspokojiť Boha vo všetkom.*
- *Nie je nič krajšie a radostnejšie, ako zamestnávať naše pohľady nazeraním na Toho, kto nás tak veľmi miluje a v ktorom je všetko dobro.*
- *Svätý, ktorý je smutný, je smutný svätý.*
- *Najlepšou a najsilnejšou zbraňou na dobytie neba je trpezlivosť v skúškach. Komu Boh nedá telesné sily, ten ich nepotrebuje. Pán je spokojný, keď každý dá to, čo má.*
- *Je len jediná cesta k dokonalosti, a tou je modlitba. Ak vás niekto vedie iným smerom, klame vás.*
- *Život znamená žiť takým spôsobom, aby sa človek nebál ani smrti, ani ničoho iného.*
- *Nikto neumiera duchovnou smrťou inak ako hriechom vlastnej vôle.*
- *V čase zármutku nezanedbávaj svoje modlitby. Zlý nepriateľ sa pokúsi zmiasť ťa, aby si ich zanedbával. Naopak, modli sa ešte viac ako inokedy a uvidíš, ako rýchlo ti Pán príde na pomoc. Kto sa modlí, nezotrvá dlho v hriechu. Pretože buď zanechá modlitbu, alebo hriech, lebo modlitba a hriech nemôžu existovať vedľa seba.*
- *Odporúčala som sa vrúcne sv. Jozefovi. Nepamätám sa, žeby som ho bola dosiaľ prosila o niečo, čo by nebol splnil. Iným svätým dal Pán milosť prispievať na pomoc v jednej potrebe, viem však zo skúsenosti, že tomuto svätcovi dal milosť pomáhať vo všetkých potrebách.*
- *Boh je taký veľký, že je hodný toho, aby sme ho hľadali celý život.*
- *Ničoho sa neboj. Všetko prechádza, Boh sa však nemení. Trpezlivosť všetko dosiahne. Kto má Boha, nič mu nechýba. Iba Boh stačí.*
- *Nesmieme dôverovať každému teológovi. Nasledujme iba tých, ktorí verne napodobňujú život Krista.*

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/konvertiti-zo-zidovstva-svata-terezia-z-avily/>